

There are no translations available.

Foto: Tomáš Novák, Euro

ODVOLAT MĚ MŮŽOU ZE DNE NA DEN

Euro, 19. 3. 2018, autor: Václav Drchal

V éře Pavla Zemana byli stíháni dva premiéři, několik ministrů a desítky zastupitelů měst a obcí. „Odpovědět, jestli toho je moc, nebo málo, je těžké“ říká

Pavel Zeman je dnes historicky nejdéle působícím nejvyšším státním zástupcem v Česku. Sloužit pod trestně stíhaným premiérem mu nevádí. „Přistupuji k tomu profesionálně a ctím presumpci nevinu,“ říká.

Jak se nejvyššímu státnímu zástupci pracuje pod trestně stíhaným premiérem?

Nejsem na premiérovi závislý a nespádám pod něj. Státní zastupitelství je nezávislý orgán, takže pro mě žádné „pod“ nebo „nad“ neexistuje.

Neuráží ale záležitost s naším současným předsedou vlády váš smysl pro „normálnost“?

Nebavím se o osobních pocitech, přistupuji k tomu velice profesionálně. K té profesionalitě z mého pohledu patří základní zásady trestního řízení a jednou z nich je presumpce nevinu. Pro mě je zcela zásadní, jestli má někdo vůli ovlivňovat práci státního zastupitelství nebo do ní zasahovat, a s tím jsem se zatím ze strany žádného premiéra, včetně tohoto, nesešel. Mohu proto říct, že si těch lidí z tohoto pohledu vážím a cením si jejich přístupu.

Ta dvojjediná role stíhaného premiéra ale normální není. Když řekne nějaký obviněný, že trestní stíhání si lze objednat, má na to plné právo. Když totéž řekne premiér Babiš, zpochybňuje tím důvěru ve spravedlnost...

Já ten výrok komentoval veřejně, navíc jsme si to pak, abych tak řekl, s panem premiérem vyřídili soukromě písemnou formou.

Tím to pro mě končí. Postavil jsem se k tomu dost zásadně. A nebyl to jen výrok pana premiéra, ale také...

... pana prezidenta.

... a dokonce i ze strany předsedy Poslanecké sněmovny přišlo nešťastné vyjádření. Vůči tomu všemu jsem se celkem zásadně vymezil a dodat mohu snad jen toto: Pokud má pan premiér nebo prezident takový pocit, respektive důvody a důkazy, nebo aspoň indicie o něčem takovém, nechť mi to sdělí a já udělám příslušná opatření.

Za dobu, kdy jste nejvyšším státním zástupcem, bylo - pokud pomineme 40. a 50. léta - stíháno suverénně nejvíc vrcholných politiků v našich dějinách. Šlo o dva premiéry...

To je pravda.

... ze čtyř, které jste ve funkci zažil. Několik ministrů a desítky zastupitelů měst a obcí. Není toho trochu moc?

Spíš se ptám na to, jestli toho v předcházejících obdobích nebylo málo.

Odpověď, jestli toho je moc, nebo málo, je těžké. Pokud mám popsat svůj postoj: Ctím právo a svou činností chci posilovat právní stát v této zemi. Jedním ze základních principů právního státu je, aby si lidé byli rovni, aby existovalo právo na spravedlivý proces a lidé si byli před zákonem rovni. A rovnost před zákonem pro mě znamená, že se trestné činy stíhají bez ohledu na to, o koho jde.

Proč ale počet těch případů podle vás tak narostl?

Podle mého názoru jsme zintenzivnili naši práci. Ne snad vůči politikům, ale zaměřili jsme se na problémy typu veřejných zakázek. Naučili jsme se to dělat, máme specializované státní zástupce a pouštíme se do věcí, do kterých se možná předtím nešlo. Problém podle mě není ve státním zastupitelství ani v policii. Máme trestní zákoník, trestní řád, zásadu legality, zásadu oficality a to znamená, že když se dozvíme o nějakém trestném činu, musíme ho stíhat.

Advokát Petr Toman z Unie obhájců nedávno představil analýzu, podle které bylo 85 procent případů stíhání zastupitelů buď zastaveno, nebo dotyčné osvobodil soud. Toman dokonce mluví o „paralýze vládnutí“, kterou zavinili státní zástupci.

Neznám parametry analýzy pana kolegy Tomana, a tak se mi k tomu těžko vyjadřuje. Pokud je ale do tohoto čísla zahrnuto i zproštění před soudem, pak to není tak velké číslo. Vezměte si, že ročně máme celkem 215 tisíc trestních případů a z toho jen zhruba 70 tisíc pokračuje nějakým způsobem dál do trestního stíhání.

To je zhruba třetina...

A dvě třetiny se odkládají.

V té statistice se ale píše o 85 procentech.

Uvažte však, že se tady bavíme o speciálním přístupu oznamovatelů těchto trestných činů. Není výjimečné, že nastoupí nové zastupitelstvo a podá trestní oznámení na to předcházející. A v takovém případě - nemám na to žádnou analýzu, ovšem zdá se to logické - je na tyto lidi více podání, která poté pokračují do trestního stíhání, ale jsou následně odkládána. Zhruba do tří měsíců by Nejvyšší státní zastupitelství mělo mít hotovou vlastní analýzu - ovšem opřenou o tvrdá data - a potom budeme vědět víc.

Jak se s odstupem pěti let díváte na zásah na Úřadu vlády? Výsledky jsou hodně skromné.

Popravdě řečeno, nechci se k těm věcem příliš vyjadřovat, protože mi mohou stále skončit na stole. V obecné rovině jsem proti tomu, marginalizovat oblast vojenského zpravodajství (soud zatím nepravomocně rozhodl, že současná žena premiéra Nečase Jana zneužila vojenské zpravodajce ke sledování své předchůdkyně Radky - pozn. red.). Když si to představím jako občan, tak mě docela mrazí, že stát může vzít své složky a bez jakékoli kontroly je pustit na

občana. O všech takových zásazích do soukromí musí vždy rozhodovat nějaký nezávislý orgán, třeba soud. To je nutná pojistka, a pokud tato selže, tak jde o selhávání státu.

Chybovali tehdy státní zástupci?

Nebudu hovořit o samotném zásahu, poněvadž nevím, jaké informace byly před ním k dispozici. Jako chybu ale vidím tu následnou neuvěřitelně dlouhou tiskovou konferenci.

Chybu vidíte vtom, že byla dlouhá?

Byla dlouhá a někde bylo možná řečeno příliš málo a jinde zase až moc. Rozhodně to mělo být daleko přesvědčivější.

Mluvilo se třeba o kilogramech zlata. Myslíte, že dnešní výsledky stály za „shození vlády“?

Obávám se, že toto je taková zkratka, která sice bude mediálně vděčná, ale není pravdivá, poněvadž státní zastupitelství vládu neshodilo. Mělo informace, na základě kterých muselo postupovat. Proběhl zásah na Úřadu vlády, ale byl to premiér, kdo podal demisi.

Jenže.

... se značnou mírou nadsázky vám řeknu, že ten samý premiér se mohl dohodnout s ministrem spravedlnosti a nechat mě odvolat. Bylo by to z jeho strany také řešení, i když nevím, jak by poté vypadala politická situace.

Když už jsme u odvolávání. Jste nejdéle sloužící nejvyšší státní zástupce. Neuvažujete o odchodu?

Zatím ještě ne.

Baví vás to?

Já vždycky říkám, že mám pro jakoukoli práci dvě kritéria. Zaprvé mě musí bavit, bez toho to asi dělat nelze. A zadruhé musím práci něco nového dávat a já si myslím, že ještě s nějakými nápady přicházím.

Co jsou vaše priority?

Aktuálně se zabýváme třeba hrozbou terorismu. A nejde jen o příslušnost jednotlivých stupňů státního zastupitelství, kdy už třeba dva roky máme příslušnost vrchních státních zastupitelství pro teroristické trestné činy, což osobně považuji za důležité. Během posledních let jsme reálně zlepšili spolupráci s ostatními orgány veřejné správy. Podařily se takové věci jako systemizace, získali jsme různá právní stanoviska, která jsou důležitá pro soustavu státního zastupitelství. Je toho poměrně dost.

To jsou všechno parciální záležitosti. Když jste začínal, byl vaší absolutní prioritou zákon o státním zastupitelství a zřízení „protikorupčního speciálu“ V programovém prohlášení vlády je dnes zákon odbytý jednou větou avy už na něj také netlačíte. Proč?

V roce 2012 jsem zákon považoval za skutečně velice dobře promyšlený. Od té doby ale doznal několika změn a popravdě řečeno si dnes myslím, že současnou verzi zákona je třeba zásadně revidovat.

Navíc pokud jde o délky funkčních období vedoucích státních zástupců, chtěl bych podrobit analýze zkušenosti, které se zavedením funkčních období udělaly soudy. Osobně bych také - byť samozřejmě nejsem politik - byl velmi rád, kdyby zákon neprošel sněmovnou nějakou „stojedničkovou“ většinou“, ale dokázaly se na něm shodnout všechny strany.

Budete považovat za neúspěch, pokud se vám ho prosadit nepodaří?

Budu to brát jako jednu věc, která se prostě nepodařila. To říkám rovnou, nebudu se toho zříkat. Na druhé straně se snažím soustavu státního zastupitelství vést a modifikovat takovým způsobem, abychom i na podkladě současného zákona o státním zastupitelství fungovali efektivně.

Zákon o státním zastupitelství byl pro vás důležitý také jako pojistka, která by bránila odvolání nejvyššího státního zástupce ze dne na den.

Ano, můžu být odvolán ze dne na den, to můžu. Ale na druhé straně věci, o kterých jsem mluvil, opravdu nejsou parciální záležitosti. Naopak. Pro fungování státního zastupitelství jsou nesmírně důležité.

Ptám se kvůli tomu, jak dnes současná politika vypadá. Když si premiér zamane, že vás odvolá, tak na vaše místo může nastoupit nějaký „zametač“, což by jistě popřelo všechno, co sedm let děláte.

To máte pravdu. Také se může stát, že se ve sněmovně předloží zákon o státním zastupitelství a stane se z něj trhací kalendář...

Myslíte pozměňovací návrhy?

Ano, myslím. Ostatně jak říká s oblibou pan Kalousek: Velbloud je kůň, který prošel hlasováním Poslanecké sněmovny. Nechci to nijak zlehčovat, jen cituji.

Proto také tvrdím, že pro tento zákon organizační povahy je nutné mít ve sněmovně konsenzus.

Pokud by zákon o státním zastupitelství nakrásně prošel a bylo v něm pro nejvyššího státního zástupce stanoveno desetileté funkční období, měl byste zájem?

To jsou všechno kdyby. Věřte, že v této funkci umřít nechci, ale nechtějte po mně, abych vám řekl, že budu ve funkci tolik a tolik let - a pak šlus. To po mně opravdu nechtějte. •

Pavel Zeman (45) • Po vystudování práv a politologie na Univerzitě Karlově nastoupil v rodné Plzni na okresní státní zastupitelství a po dalších pěti letech povýšil na „kraj“. O svých tehdejších případech se vyjadřoval jako o „takové běžné praxi“. Jeden z nich přesto mediálně zaujal. Šlo o vyloupení klenotnictví a dvojnásobnou vraždu v plzeňské Americké ulici. Zeman se na kauze podílel v jejích počátcích; ještě před jejím vyvrcholením znovu povýšil. • V pouhých 30 letech (na konci roku 2002) zakotvil v zahraničním odboru Nejvyššího státního zastupitelství v Brně, odkud po necelých dvou letech zamířil -i díky svým jazykovým schopnostem - do Eurojustu (organizace pro evropskou justiční spolupráci). • Během bezmála sedmi let v Haagu sešel doma „z očí i mysli“, a když ho ministr spravedlnosti Jiří Pospíšil jmenoval v lednu 2011 nejvyšším státním zástupcem, bylo to překvapení. • Brzy po nástupu do čela Nejvyššího státního zastupitelství „vymetl“ z vedoucích postů lidi své předchůdkyně Renaty Vesecké a do vedení vrchních státních zastupitelství postupně dosadil Lenku Bradáčovou a Ivo Ištvana. • V současné době je historicky nejdéle sloužícím nejvyšším státním zástupcem. • Je ženatý a má dvě děti. Mluví anglicky, německy, francouzsky a rusky.